

Ramsbergs Hembygdsförening

Följande texterna är tagna ur Ramsbergs Hembygdsföreningens broschyr. Broschyren är en ovärderlig kompanjon för alla som vandrar leden. Den beskriver leden med början i Morskogan till slutet i Ösarhyttan. Broschyerna finns att hämta från lådorna i Morskoga och Ösarhyttan; Kulturcentrum i Ramsberg - öppettider tisdagar och torsdagar kl 10-12.00 och kl 16-19.00 (under Corona-tiden kl 11-12.00 och kl 17-18.00); och turistbyrån i Lindesberg.

Trevlig läsning!

Ramsbergs Hembygdsförening presenterar

LASSE-MAJA LEDEN

Spår av historien från istid till nutid

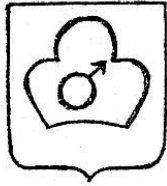
Lasse-Maja

Den ökände stortjuven Lasse-Maja blev något av folksagans ädle riddare som tog från de han uppfattade som rika och gav till fattiga vänner på skogen. Han föddes den 5 oktober 1785 i Djupdalen och döptes till Lars Larsson.

Lasse-Majas mor Stina Olsdotter härstammade från en rik gruvfogdefamilj i Håkansboda. Hon gifte sig med bergsmannen Erik Andersson och de bosatte sig i Resta Bro. Hennes man drucknade då han var ute och fiskade på sjön Glien. Änkan Stina Olsdotter gifte 1779 om sig med drängen på gården, Lars Olsson från Djupdalen. Paret blev skuldsatta och tvungna att lämna gården i Resta Bro. De flyttade då till Djupdalen.

När Lasse-Maja var 5 år flyttade familjen till Ösarhyttan där han växte upp. Fadern var sockenskräddare och familjen klarade sig nu bra. Som vuxen tog sig Lasse Maja namnet Molin. Lasse Maja började tidigt att stjäla. Han hade en förkärlek för att agera i kvinnokläder och med kvinnoysslor. Det sägs att den första stölden Lasse-Maja företog sig, var när han tullade på de påsar med blanka specie-daler som modern ärvt av sin far, gruvfogden i Håkansboda. Han företog sedan stöldtunèer först i hembygden och senare i Mälardalen.

Lasse-Maja dömdes 1814 för en kyrkstöld i Järfälla till 40 par spö och livstids fängelse. Han kom till Karlstens fästning i Marstrand och vistades där i 25 år. Han benådades 1838 och frigavs 1839 då han bosatte sig i Arboga. Under fängelsetiden skrev han en rolig men inte alltid så trovärdig självbiografi som blev sin tids mest älskade folkläsning. Han dog 60 år gammal i Arboga.

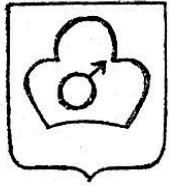

Ramsbergs Hembygdsförening

A. Morskoga Krog

Vid Morskoga Krog börjar den nytilkomna delen av Lasse Maja leden. Den första krogen tillkom troligtvis på 1650-talet och var en av krogarna på vägen från Kopparberg till Arboga. Krogarna byggdes på initiativ av Axel Oxenstjärna efter ett beslut 1636, där det framgår att tavernor skulle finnas vid alla större landsvägar med ett avstånd av två mil från varandra. Denna förordning följdes av gästgivare- och skjutsförordningen där det heter att ”gästgivaren är skyldig att hålla hästar och kärror till de resandes bekvämlighet”.

Ramsbergs Hembygdsförening

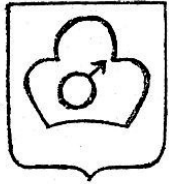

B. Rödbergstjärnsbäcken

Bäcken har sitt källflöde dels från tjärnarna på Restaskogen och dels från Långtjärn öster om Djupdalen. Bäcken har tidvis dämats upp och blivit en s.k. hålldamm och vid ravinens början finns namnet kvar i Halldammsvägen. Vid undersökningar har man funnit rester av säd, vilket tyder på att det teidigare funnits en kvarn i ravinen.

Själva ravinen har troligtvis tillkommit vid en naturkatastrof. Vid utloppet av en sjö skar sig vattnet allt djupare i den fina sanden så att sjökanten brast. Skog och jordmassor sköljdes med och hamnade på åkrarna vid Morskoga Krog, där man vid täckdikning på 1930-talet fann stora trädstammar på ca. 1 m. djup.

Rödbergstjärnsbäcken börjar i skogen långt upp mot Resta. En annan del är ett utflöde från Långtjärn öster om Djupdalen.

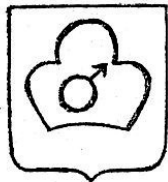
Ramsbergs Hembygdsförening

C. Berget

Berget är ett arrendetorp som funnits i mer än 350 år. Den tidigaste benämningen på torpet var Heden och var från början ett frälsetorp under Fanthyttans Säteri, nuvarande Gammelbo gård. Till torpet fanns både smedja och bastu.

På 1780-talet fanns här två torp som var placerade på andra sida vägen. Placeringen av dessa låg långt från boningshusen på grund av brandrisken. Bastun eller badstugan användes från början ändamålsenligt, med senare även vid linberedning och till rökning av fläsk.

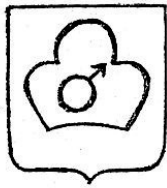

Ramsbergs Hembygdsförening

D. Ett helt vanligt berg

Runt om i Bergslagen kan man finna många intressanta vanliga berg som ofta ligger på en höjd av 160-170 m. över havet. Berget har undersökts och betecknats som "intressant" ur mineralsynpunkt och består till stor del av kalifältspat. Av mineralen framställs porslin.

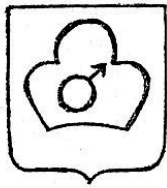

Ramsbergs Hembygdsförening

E. Långstjärnsbäcken

Bäcken är ett utlopp från den lilla tjärnen Långtjärn. Vid en uppdämning i bäcken förrättade Frikyrkoförsamlingen i Djupdalen sina dop.

Ramsbergs Hembyggsförening

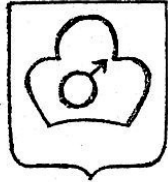

F. Solbacken och stenmuren

Solbacken är ytterligare ett arrendetorp under frälset och är även det mycket gammalt.

Stenmuren som omgärdar nästan hela torpets inägor är ett minne från den tid då människan slet mycket med kroppen.

Många dagsverken gick åt för att kunna få en bit mark att odla på och muren gjordes för att stänga ute husdjuren från åkrarna och den dyrbara grödan. Dåtidens resurser bestod i att bryta sten med trästöror, träspadar med järnskoning och i bästa fall en oxe att dra stenen till muren. Varje vår upprepades proceduren då det blev tid för att ta bort sten som kommit upp i samband med att tjälen gick ur marken. Alla stenmurar tillhör än idag Kulturarvet och får inte tas bort.

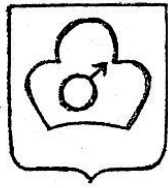
Ramsbergs Hembygdsförening

G. Johan Pers Källa

Johan Persson eller Johan Pers var till yrket både målare och snickare, som noggrant tillverkade möbler till folket i socknen.

Han var på sin tid en märklig person och var pionjär för frikyrkorna i trakten och byggde på 1920-talet ett bönhus i Djupdalen till den nybildade församlingen.

Ramsbergs Hembyggsförening

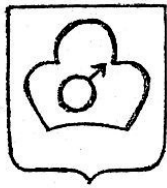
H. Lasse-Majas Födelsehem

Där åkrarna slutar och skogskanten tar vid är genom muntlig tradition, födelseplatsen för Lars Larsson Molin eller den så kallade Lasse-Maja.

Enligt födelseboken är Djupdalen eller "Nöa" som det kallas i folkmun, den plats där han föddes, men det finns inga klara bevis för att de halvt undangömda grundstenarna är rester av hans födelsehem.

Minnessten för Lasse-Maja.

Ramsbergs Hembyggsförening

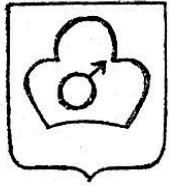

Stenen är placerad nedanför kyrkan i Ramsberg.

1. Djupdalen

På Lasse-Majas tid fanns 6 torp i Djupdalen, men man vet inte säkert i vilket av torpen han föddes. Det första torpet byggdes på östra sidan vägen på 1670-talet av Johan Henningsson och hans hustru. Troligtvis är det torpet som idag kallas Solbacken.

Det torp som i folkmun kallas "Nöa" ligger på västra sidan vägen och byggdes hundra år senare då en änka och hennes barn förlorade sitt hemman i Resta. Utfattiga och skuldtyngda byggde de ett torp på utmarkerna av sitt gamla hemman.

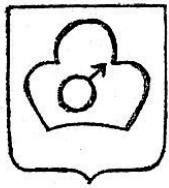

Ramsbergs Hembygdsförening

2. Spjutmossen

Här ligger resterna av ett torp som byggdes på 1780-talet. Det bildades vid en styckning av torpet "Nöa". Torpet lades ned oå 1940-talet, då den sista torparen flyttade. Tittar man noga kan man finna spår av åkermark och diken. Idag växer här hög granskog.

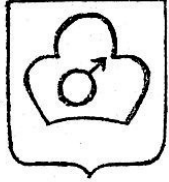
Ramsbergs Hembyggsförening

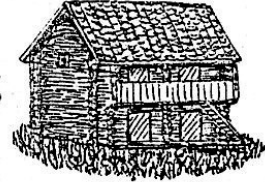
3. Laggars

Här forsade smältvatten fram under inlandsisen för 9 500 år sedan. Sand och grus sorterades i en isälv och bildade en rullstensås. När isen smält låg Laggars under havsytan och åsen flackades ut av vattnets rörelser. Fellingsbroåsen heter åsen du står på och kanske har du tänkt på att vägen mellan Morskoga och Fellingsbro slingrar sig fram på denna ås.

Ett av torpen i Laggars ligger på åsen. Det byggdes på 1680-talet av bergsmanssonen Anders Ersson i ut markerna av sin fars hemman. Lite längre väster ut ligger det andra Laggarstorpet som byggdes ett 30-tal år senare. Namnet Laggars är troligtvis en förkortning av det dialektala ordet "Laggårdstorp".

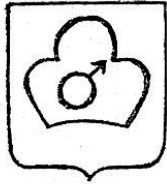

Ramsbergs Hembygdsförening

4. Hubergstäppan

Under en kort tid kring år 1800 fanns här en backstuga. En backstugusittare fick bygga sin lilla stuga och röja mark för odling på någon annans mark. Till markägaren fick han betala med ibland så mycket som 300 dagsverken. Alldeles nedanför husruinen ligger åkern som även sedan bakstugan övergivits fortsatte att brukas av granngården till inpå 1950-talet. Lite längre västerut finns våtmarker som under lång tid slåttrades.

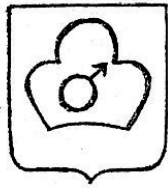

Ramsbergs Hembygdsförening

5. Huberget

En gammal sägen berättar om Basar Bengts gruva, som skall ha funnits i Huberget. Gruvan var en så rik malmfyndighet att dess upptäckare Basa Begt skulle ha fått en gård i Aspafallet av Riddarhyttebolaget för att mura igen gruvan. På Riddarbyttebolaget var man nämligen rädd för konkurrens.

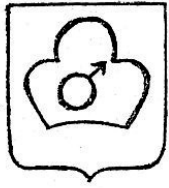

Ramsbergs Hembygdsförening

6. Lämossen

En myr är ett historiskt arkiv där man i bästa fall kan följa hur växtligheten förändras ända sedan istiden. Förutom de växt- och djurrester som finns i myren, finns också pollen som med vinden förts från omgivningen. Med hjälp av ett mikroskop kan man avgöra vilken växt ett pollen kommer från. Exempelvis skulle man kunna se när människor börjat odla säd i närheten.

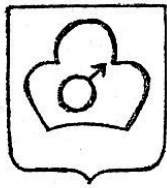

Ramsbergs Hembygdsförening

7. Strandvallar

När inlandsisen smält av var landet nedtryckt, havet uppdämt och havsytan nådde här nästan 180 meter över nutidens hav. Huberget stack då upp som en liten ö i en skärgård och havets vågor slog mot stränderna. Idag vittnar strandvallar om denna tid. De syns längs bergssidan från Lämossen och några hundra meter västerut. På andra sidan dalen, vid Jätteåkersberget nära Aspafallet är strandvallarna mer markerade som riktiga klapperstensfält.

Ramsbergs Hembyggsförening

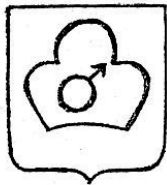
8. Torrsjön

Torrsjön låg för 9.500 år sedan under havsytan, medan höjderna kring sjön var torra land. På botten avsattes finkorniga jordar som blev odlingsmark.

På norra sidan sjön avstyckades på 1700-talet ett torp i utmarken av ett Resthemman. Liksom familjen i "Nöa" blev denna familj skuldsatt och tvingades sälja största delen av sitt hemman. Vid Torrsjön lyckades man behålla en bit mark som odlades upp. I ett annat torp bodde Lasse Majas läromästare smeden Anders Andersson. I "tredje spiltan till vänster" gömde de en stulen kalk från Himmeta kyrka. I slutet av 1700-talet och början av 1800-talet bodde ett 10-tal familjer runt sjön.

Det äldre odlingslandskapet innehöll en mängd naturtyper där åkrar, ängar och hagmarker och slätterängar hör till våra artrikaste miljöer. Ända in på 1950-talet var sjön helt omgiven av åkrar och öppna ängs- och hagmarker. Markerna har brukats i 300 år. Efter så lång tids hävd blir en stor artrikedom, men när slåttern upphör och skogen tar över försvinner denna mångfald successivt. Idag är endast

några få hektar öppnar marker kvar, i övrigt är sjön omgiven av skog.

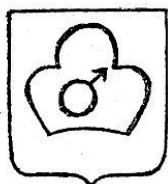
Ramsbergs Hembyggsförening

9. Dunderboda

Här står du på en av Dunderboda gamla åkrar. Landskapet var fortfarande öppet på 1950-talet. Då kunde man se Dunderbodatorpet på andra sidan åkern ca. 150 meter österut. Kanske skymtade man även Torrsjön. Rakt norr ut syntes en lövträdsridå längs Restabäcken som slingrar sig fram i landskapet. Idag sluter den mörka granplanteringen.

Dunderboda var det först torpet vid Torrsjön. Namnet Dunderboda kommer av den förste nybyggaren Jöran Ersson-Dunder som på 1670-talet röjde marken här.

Ramsbergs Hembyggsförening

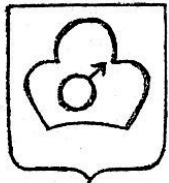
10. Kuckelbo

Kuckelbos åkrar och ängar har fritt fått växa igen. Här dominerar lövträd och sammansättningen på örter och gräs vittnar fortfarande om den hävd som en gång varit här. Kvar finns en lada och torpstugan låg säkert på kullen strax intill. Lövträd är viktiga inslag i det barrskogsdominerade Bergslagen. Platser för gamla torp blir ofta rika öar i barrskogen, av stor betydelse för fåglar och insekter.

11. Kuckeltorpet

Strax söder om leden fanns så sent som 1920 ett torp. Där bodde "Kuckeln" en familjefar som blivit av med en arm i en olycka vid en kvarn. Trots sitt handikapp arbetade han i skogen. Vid

bäcken finns grundstenar till vad som förmodligen varit en smedja.

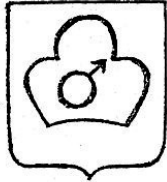

Ramsbergs Hembyggsförening

12. Trollträdet

Ensamma träd, grova eller högre träd eller egendomligt växta träd rör vid människors innersta. Ofta är trollträd tallar, som den ni kan se om ni följer avstickaren från leden. Vissa tallar ansågs kunna bota sjuka och lindra värk. Ett sådant träd dristade man sig inte till att fälla, eftersom man då kunde drabbas av alla de värkar som trädet tagit emot.

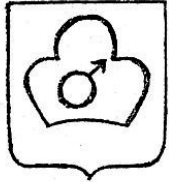
Ramsbergs Hembyggsförening

13. Lilla Mjugsjön

Vid utloppet av Lilla Mjugsjön fanns på 1980-talet en bäverdamm. Dammen gjorde att Mjugsjön dämades upp ca. 1 meter och träden runt sjön dog. Bäverdammen sprängdes för att återställa sjöns nivå.

Vid utloppet finns en liten stendamm som en gång användes för att säkra tillgången på vatten till den smedja som sannolikt låg vid Kuckelbo.

Ramsbergs Hembyggsförening

14. Buskaboda

Buskaboda blev bebyggt på 1640-talet av Peder Buske. Att han fanns där vet man genom kyrkans anteckningar år 1649, angående bötespengar

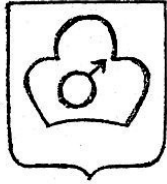
Det Buskabodafolk som bodde där på Lasse-Majas tid var skogvaktaren Erik Olsson och hans familj. Här gömde sig Lasse-Maja efter sin första stöld på Gammelbo Herrgård 1806, där han stal *brukskassan*. Buskabodafamiljen dömdes för att givit Lasse-Maja skydd.

Gården Buskaboda låg uppe på höjden omgiven av åkrar och ängar. De stenar som plockades upp ur åkern samlades i odlingsrösen. I stutningen öster om Buskaboda passerar leden ett sådant odlingsröse. Strax nedanför odlingsröset ligger

också en förfallen ria, ett torkhus där man torkade säd och lin samt rökte fläsk. Enligt Byggningsbalken från 1734 sägs att ”badstuga eller malthus skall byggas så och ria. Där skog är, och de avsides sättas”. Samma lag bestämde hur en gård skulle byggas. Det skulle vara ett hus för varje ändamål såsom mångård, ladugård, källare, visthus o.s.v., ”tarvar bonden flera hus, bygge sig till lägenhet det bästa han gitter”.

Så sent som 1960 flyttade den sista familjen från Buskaboda. Åkrarna planterades med gran och det vackra huset revs i början av 1970-talet.

Kvar på gårdsplanen utanför resterna av boningshuset står ett vårdträd, en stor lönn. I gammal svensk folktro finns ofta gårdens vård omtalad. Ett vårdträd planteras och växer mitt på gårdstomten på en bondgård för att skydda och vaka över gårdens välfärd och välgång. Trädet har ofta planterats vid någon speciell händelse, kanske när gården byggdes. Ofta valdes ett för trakten ovanligt trädslag.

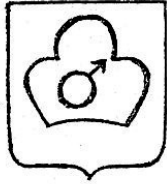
Ramsbergs Hembyggsförening

15. Buska-Lisas Grav

Leden går upp på Skenåsen, där man finner Buska-Lisas grav. En sägen berättar att en flicka från Buskaboda körde förbi där med häst. Hästen skrämades i sken, vagnen stälpte och Buska-Lisa kastades av i den bergspricka som idag kallas Buska-Lisas grav.

Leifs version???

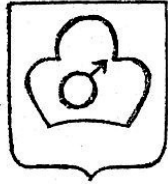

Ramsbergs Hembyggsförening

16. Kolbotten

Här har stått en kolmila. Platser för kolmilor känns ofta igen genom en tät gransamling eller en glänta i skogen. Kol producerades på hösterna till hyttor och bruk och transporterades vinter tid med häst och släde (kolryss) till omkringliggande hyttor. På 1600-talet infördes restriktioner för att förhindra skövling av skogen i Bergslagen. När nya metoder vid gruvor och järnbruk infördes på mitten av 1700-talet och 1800-talet minskade behovet av träkol. På ett område begränsat av Lasse-Maja leden och bägarna mellan Resta-Djupdalen och Resta-Ösarhyttan fins ca. 375 synliga kolbottnar.

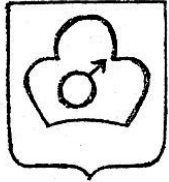

Ramsbergs Hembyggsförening

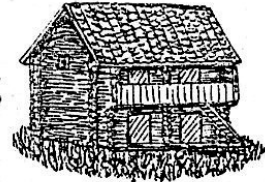

17. Slinkens

Frun på Slinktorpet lär ha haft tjänst på Stockholms slott och kallades därför "slinka". Vid leden syns resterna efter torpet och en stengärdesgård. I slutningen nedanför torpet rinner en bäck. Platsen där man hämtade sitt vatten kallades Slink-Lasses vattenstånd. Torpet övergavs på 1870-talet.

Ramsbergs Hembyggsförening

18. Ösarhyttan

Det var i Ösarhyttan Lasse-Maja växte upp. Föräldrahemmet låg i norra delen av Ösarhyttan och en jordkällare i närheten lär ha tjänat som tjuvgömma.

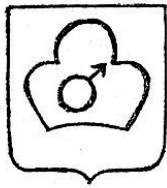
Ösarhyttan ligger vid den bäck som rinner från sjön Ösaren. Här låg en av de första hyttorna i Linde Bergslag. Den omtalades vid skatteräkning på Gustav Wasas tid år 1538. Malmen togs från Blanka gruva som är en del av Stråssafältet och kolet togs från närliggande kolmilor.

Hyttan var liten och brukades gemensamt av flera bergsmän. I en bergsmansby var hyttan centrum och där arbetade bergsmännen själva tillsammans med sina söner och drängar. Samtidigt skulle gården skötas. Lagen var hård och frantog den som misskötte en gård rätten att bruka den.

Runt hyttan låg kolhus, malmhus och rostgropar. I rostgroparna upphettades malmen för att sedan slås sönder i

lagom stora bitar, ”bokas”. Bokningen var of ta ett arbete för de lite äldre männen, ensamma kvinnor och barn.

Lasse-Maja leden följer gamla stigar som slingrar sig fram genom omväxlande skogsmark, förbi spår efter inlandsisen och våra förfäders odling. Det var i dess skogar den legendomspunne tjuven Lasse-Maja höll sig undan. Sägner berättar om de omätliga skatter han grävt ner i stenrösen och jordkällare. Lasse-Mja har sprungit längs samma stigar som leden nu följer. Leden är 16 kilometer lång och med tydligt orange markering. Den börjar i Morskoga vid riksväg 68, går genom Djupdalen, där Lasse-Maja föddes och slutar i Ösarhyttan, där han växte upp till ung man

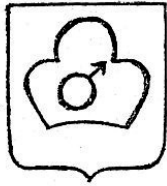

Ramsbergs Hembygdsförening

Två alternativ

1. Till vänster: den gamla stigen fortsätter till Ramsbergsvägen (länsvägen 847) sedan vandrar du längs vägen förbi Johan Pers Källa och "Nöa" - Lasse-Majas födelsehem innan du svänger in i skogen igen mot Spjutmossen.
2. Rakt fram: stigen fortsätter i en nordvästlig riktning. Långtjärn ligger till höger och efter 10-minuters vandring leder stigen dig över Ramsbergsvägen och in i skogen igen mot Spjutmossen. Väl den här stigen om du vill undvika den trafikerade Ramsbergsvägen (länsvägen 847).

Ramsbergs Hembygdsförening

Två alternativ

1. Till höger, längs länsvägen 847 söderut mot Djupdalen. Du passerar till höger ingången till "Nöa" - stället där Lasse-Majas lär föddes. Efter Johan Pers källa, svänger du till vänster in i skogen runt Berget.
2. Rakt fram. Om du vill undvika den trafikerade vägen ta det här alternativet. Efter 10-minuters vandring möter du upp med stigen som leder runt Berget.